

Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Araştırma Makalesi

<https://dx.doi.org/10.19171/uefad.335066>

Başvuru/Received: 23.08.2017 Kabul/Accepted: 02.02.2019

Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Okul Rehberlik Servisinden Beklentileri İle İlgili Görüşleri

İbrahim YILMAZ

Lefke Avrupa Üniversitesi, Fatihselimiyilmaz42@gmail.com

OrcID: 0000-0002-4001-3151

Yrd. Doç. Dr. Ayşe BENGİSOY

Lefke Avrupa Üniversitesi, abengisoy@eul.edu.tr

OrcID: 0000-0002-5269-5719

ÖZET

Bu araştırmada, Gazimağusa bölgesinde özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin okul rehberlik servisinden beklentilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ebeveynlerin rehberlik servisinden beklentilerini belirlemek için hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Çalışmada Gazimağusa Özel Eğitim Merkezinde kayıtlı 68 öğrenci ebeveyninden 7 kadın, 5 erkek toplam 12 ebeveynle görüşme yapılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin, betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırma sonucunda ebeveynlerin, okul rehberlik servisinden beklentileri incelendiğinde; rehberlik servisiyle düzenli görüşebilme, kaygıları gidermeye yönelik destek, sosyal etkinliklere katılım, okul personeli çocuk ve ailelerin katılımıyla gerçekleşecek etkinliklerin yapılması, ailenin tüm üyelerini bilgilendirmeye yönelik etkinlikler, bilgi ve deneyim paylaşımının yapılabileceği ortam, kurum çalışanları ve veliler arasında iletişim ve işbirliği, ekonomik durumu

düzeyle ailelere yönelik yardımsever kişiler ve yardım kuruluşları ile bağlantı kurulması, aile eğitimlerinin, çocuğun ihtiyacına göre belirlenerek düzenli ve sistemli yapılması, gereksinimleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin çocuklarına yönelik beklentileri incelendiğinde, öğretmen, sınıf ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesinde çocuklarının ve kendilerinin görüşlerinin alınması, çocuğun gün içinde daha uzun süre okulda kalması ve tatillerin kısa tutulması, çocuğun güvenini artırıcı ve korkularını giderici etkinliklere ağırlık verilmesi, çocukların okul ortamından farklı ortamlara götürülmesi ve bununla ilgili davranışlar kazanması gereksinim olarak belirlenmiştir. Ebeveynlerin çevreye yönelik beklentileri ise, özel gereksinimli bireyler hakkında çevre bilincinin artırılmasına yönelik, toplantı, seminer ve kitle iletişim araçları kullanılarak uzman kişilerce yapılacak bilgilendirmeler şeklinde belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik servisi, özel gereksinimli birey, ebeveyn.

Opinions of Parents With Special Needs of Children For Expectations From School Guidance

ABSTRACT

In this study, it was aimed to determine the expectations of the parents with special needs children in the Famagusta region from the school guidance service. In the study, semi-structured interview questions were used to determine the expectations of the parents' guidance service. In the study, 68 students from Gazimağusa Special Education Center were interviewed with 12 parents, 7 of whom were female and 5 were male. The data obtained in the research were evaluated using descriptive analysis method. Voice recordings were taken during the talks and records were transcribed.

As a result of the research, the parents' expectations about themselves from the school guidance service: regular interviews with the guidance service, support for worries, participating in social activities, activities to be realized with the participation of the school children and their families, activities aiming to inform all members of the family, information and experience sharing, Communication and cooperation between the parents and the parents, establishing links with the beneficiaries and charitable organizations for the weaker socioeconomic levels, making the family education according to the child's needs, regular and systematic, expectation of the parents by their children: To stay in school longer and to keep the holidays short during the day, to increase the confidence of the child Parents' awareness of the environment: It is defined as information to be given to specialists by using meetings, seminars and mass media to increase the environmental consciousness of special needs individuals.

Key Words: Guidance, guidance service, special needs individual, parent.

GİRİŞ

Ailenin en önemli görevlerinden birisi çocuğunun doğumundan itibaren gelişimini ve eğitimini sağlamak ve desteklemektir. Bunun yanında çocuğu en iyi şekilde yetiştirmek, hayata hazırlamak ve kendi kendine yeterli hale gelmesine yardımcı olmaktır (Ömeroğlu, 1994).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı hissettirdiği olumlu duygular sorumluluk bilincini etkileyen önemli unsurlardır. Tabiki bu duygular normal gelişim gösteren çocuğun, özel gereksinimli olduğunu öğrenen aile tarafından farklı olabilmektedir. Özel gereksinimli çocuğa sahip olmak, anne-babanın görev ve sorumluluklarını daha da artırmaktadır. Sağlıklı çocukların anne ve babaları için en önemli amaç olan sevgi, çocuğunu koruma, gelişimini sağlama, gereksinimlerini giderme gibi görevlerinin yanı sıra özel gereksinimli çocuğa sahip aileler ayrıca özel gereksinimli çocuğuna, beceri öğretme ya da çeşitli terapi çalışmalarına yardımcı olma gibi görevleri de üstlenmektedirler (Sucuoğlu,1997). Bu süreç hem yıpratıcı hemde ebeveynlerin duygularını etkilemektedir. Ebeveynler sıklıkla yukarıda sözü edilen süreçlerin ardından, çocukları için gerekli kararları alma ve uyum aşamalarından geçerler. Bu amaçla danıştıkları uzmanlar sayesinde çocukları ile ilgili yeni tutum ve becerileri öğrenmek, geliştirmek, uygulamak, nasıl yardım alacaklarını ve nereden hizmet alacaklarını araştırmak, hangi kaynakları nasıl temin edecekleri konusunda arayışa girmek gibi birtakım çabalar içerisine girerler. Tüm bu zorlu süreçlerden geçerken aynı zamanda, özel gereksinimli çocukları hakkında çevrelerine, normal çocuklara sahip diğer ailelere, bilgi verme ve açıklama yapma durumunda da kalırlar (Bailey ve Simeonsson, 1988).

Özel gereksinimli çocukların aileleri yasadıkları çeşitli bireysel ve toplumsal problemler nedeniyle rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri alma gereksinimi duyarlar. Bu kapsamda aileye verilecek profesyonel aile danışmanlığı hizmetinin yanında özel gereksinimli öğrencinin devam ettiği okul aracılığıyla da bu ailelere yardım ve destek sağlanabilir. Özel gereksinimli çocuğa ve ailesine verilecek hizmetlerde ailenin bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir (Küçükler, 1993). Özel gereksinimli bireylere götürülecek rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri normal gelişim gösterdiği kabul edilen bireylerinkiyle benzer amaç ve yöntemleri içerse de bireyin yetersizlikten etkilenme derecesi, yani engel grubu ve düzeyi, bireysel özellikleri, belirli bir alandaki performansı ve gereksinimlerinin değerlendirilmesiyle bireyselleştirilmiş bir takım uygulamaları gerektirmektedir (Küçükler 1993). Ayrıca, özel gereksinimli bireylerin bakım, eğitim ve sosyal katılım gereksinimleri doğrultusunda etki

alanı içerisine giren aile, öğretmen, bakım ve okul personeli ile arkadaşlar gibi yetersizliğin dolaylı sonuçlarından etkilenen grupların da rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri gereksinimi ortaya çıkmaktadır (Aksoy ve Diken, 2009).

Özel eğitimde rehberlik ile ilgili farklı yaklaşımlar karşımıza çıkmaktadır. Bunların bazıları özel eğitimdeki rehberlik ile genel rehberliği birbirinden farklı görmekte bazıları ise özel gereksinimli bireyin ebeveynine verilen rehberlik hizmetinin bilinmesi gerektiğini savunmuştur. Bu görüşe göre özel eğitim rehberliği yapacak kişi genel rehberlik konusunda bilgi sahibi olmalıdır. Bu sayede özel eğitime ihtiyacı olan bireylere genel eğitimle özdeş bir program sunabileceğini düşünmektedir. Özel gereksinimli öğrencilere sunulacak hizmetlerin farklı uzmanlık alanlarından bir ekiple sunulması gerektiği bilinmektedir (Yüksel, 2000).

Özel gereksinimli çocukların bağımsız yaşam becerilerinin artması ve meslek seçimi özel gereksinimli öğrencilerin desteklenebilmesi için okul danışmanlarının sürece mutlaka dâhil olmalarının gerekliliği vurgulanmıştır. Bu öğrencilerin meslek ve üst eğitim kurumlarına geçişlerinde geçiş planlarını yapılması, geçiş sürecinde ailelere ve öğrencilere yeterli bilginin sağlanması, üst öğrenim kurumları ve meslek için gerekli olan ek bilgi ve becerilerin öğrenciye kazandırılması sürecinde tıpkı normal öğrencilerde olduğu gibi okul danışmanlarının mutlaka etkin bir rol üstlenmeleri gerektiği belirtilmektedir (Milsom, ve Hartley, 2005 ve Aksoy, 2009).

Rehberliğin özel eğitimde amacı ise, bireyin, çevresi ve bulunduğu toplum hakkında bilgi sahibi olması, yeteneklerini maksimum verimlilikte kullanarak geliştirmesi, karşısına çıkan problemleri çözüme kavuşturabilmesi uygun kararları alma yeterliliği kazanmasına, kendisine uygun bir iş sahibi olmasını sağlamaktır. Özel eğitimdeki rehberliğin normal öğretim yapılan okullardaki rehberlikten hiçbir farkı yoktur. Aynı öneme sahiptir. “Okul psikoloğu, okulun sosyal hizmetler sorumluları eğitim sürecinde kendi alanlarında önemli roller oynarlar. Bunun yanı sıra rehberlik etkinliklerinin programlanmasında Okul-Aile Birliği ve buna benzer okul çevre ilişkilerinde rol alan toplumsal organizasyonların ve kişilerin de rol almaları düşünülebilir” (Özoğlu, 2007). Yapılan birçok çalışmada elde edilen bulgulara bakıldığında zaman zaman birçok gereksinim bulunmaktadır. Örneğin, Şanlı (2012), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden zihin engelli çocuğu olan ailelerin gereksinimlerinin belirlenmesi ile ilgili çalışma yapmış ve bu çalışmada anne ve babaların gereksinimlerinin başında bilgi eksikliği olduğunu ifade etmiştir. Çelik (2003)’in yaptığı çalışmayı incelediğimiz zaman, zihin engelli çocuğu olan anne-babaların okulda anne

baba katılımına ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik çalışmasında elde ettiği bulgularda, özel gereksinimli çocuğu sahip anne-babaların çoğunluğu genel olarak okulda katılım alanlarını önemli bulmakta, gereksinim duymakta ve katılmayı istemektedirler. Okulda eğitime katılım alanlarına göre anne-babalar en çok genel ve özel sorunlarına çözüm aramak amacıyla öğretmenlerle birlikte yaptıkların toplantıları önemli bulmakta, benzer toplantılara gereksinimleri olduğu ve katılacaklarını belirtmektedirler. Otistik bozukluğa sahip çocuğu olan annelerin deneyim ve gereksinimlerini anlamaya yönelik yaptığı çalışmanın sonucu otistik çocuğu olan, annelerin bilgi ve yardım gereksinimlerine olan ihtiyaçlarını belirlemiştir. Yine aynı çalışmada annelerin çocuklarını kabul edecek okul, daha çok bireysel eğitim oturumu ve başka terapiler gibi çocuklarına yönelik gereksinimleri sonucuna ulaşmıştır. Annelerin beklentileri ise çocuklarının iyi bir geleceği ve bağımsız yaşamalarını sağlayacak bilgi beceriye sahip olmalarıdır. Bunun yanında annelerin, diğer insanlardan daha anlayışlı, empatik ve otizmin farkında olmalarını bekledikleri sonuçlarına da ulaşılmıştır (Öztürk, 2011). Özel gereksinimli çocuğu olan ailelerin, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden beklentilerini ortaya koymaya çalıştığı araştırmasında, genç annelerin, yaşça büyük olan annelere oranla rehberlik ve danışma hizmetlerine daha az ihtiyaç duyduklarını belirlemiştir. Çalışmasında, ailelerin eğitim seviyeleri yükseldikçe merkeze yönelik fiziksel donanım beklentilerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Çocuklarının özür gruplarına göre merkezin fiziki yapısına dair beklentiler incelendiğinde, özellikle spastik engelli çocuğu bulunan ailelerin merkezden bu yönde daha çok beklentilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Yine aynı çalışmada ailelerin, verilen eğitimde çocuklarının gereksinimlerinin ve ayrıcalıklarının dikkate alınmasını bekledikleri görülmüştür. Ayrıca ailelerin, çocuğunun özel durum ve özellikleriyle ilgili kurum tarafından bilgilendirilmeyi bekledikleri sonucuna da ulaşılmıştır (Sağiroğlu, 2006). Engelli çocuğu olan ailelerin stres düzeyleri ve gereksinimleri üzerine yapmış oldukları çalışmada ailelerin; bilgi, destek, toplumsal hizmet, maddi kaynaklar ve diğerleri tarafından anlaşılma konularındaki gereksinimlerini değerlendirmişlerdir. Yapılan bu araştırma sonucunda öncelikli gereksinimin çocuklarının engel durumu ile ilgili bilgi olduğu sonucunu belirlemişlerdir (Durualp, Kocabaş, Arslan ve Özyayın 2011). Zihin engelli çocuğu olan anne-babaların gereksinimlerini belirlemek üzere bir çalışma yapmıştır. Çalışmada anne ve babaların destek ve maddi gereksinimlerinin farklılaştığı ve evdeki engelli çocuk sayısının ve çocukların yaşlarının artmasıyla da ailelerin gereksinimlerini farklılaştırdığı sonucuna ulaşmıştır (Evcimen, 1996). Farklı engel gruplarında çocuğu olan ailelerin gereksinimlerini belirlemeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Yaptığı çalışmanın sonuçları analiz edildiği zaman

anne ve babaların gereksinimleri arasında anlamlı fark olmadığı, ebeveynlerin çoğunluğu temel ihtiyacın bilgi gereksinimi olduğunu belirtmiştir. Annelerin ve babaların öncelikli olarak belirttiği gereksinimler çocuklarının ileride ve şu anda yararlanabileceği kurumlar hakkında bilgi sahibi olmaktır. Bununla birlikte ebeveynlerin en fazla belirttiği gereksinimler maddi yardım ve çocukları için daha iyi eğitim olanakları sağlamaktır. Zihinsel yetersizliği çocuğu sahip ailelerin başkalarına açıklama, ailenin işleyişi ve toplumsal hizmet gereksinimi ortalamaları işitme ve görme engelli çocuğu olan ailelerden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Ayrıca Çocuğa ait değişkenlerden yaşın, anne babaya ait değişkenlerden ise yaş, eğitim ve gelir düzeyi ile daha önce çocuğun eğitimiyle ilgili bilgi almış olmanın gereksinimler üzerinde etkili olduğu görülmüştür (Mert, 1997). Bilgi verici psikolojik danışma programının ve didaktik bilgi verme programının down sendromlu bebeği olan anne-babaların umutsuzluk, aile gereksinimleri ve eş ilişkisi düzeyleri üzerindeki etkisini konu alan çalışmada uygulanan bilgi verici psikolojik danışma ve didaktik bilgi verme programının, anne-babaların umutsuzluk ve gereksinim düzeylerini azaltmakta, eş ilişkilerini ise olumlu yönde geliştirmekte olduğunu ve bilgi verici psikolojik danışma programına katılan ailelerin bilgi, duygusal destek ve çocuğunun durumunu başkalarına açıklama gereksinim düzeylerinin azaldığı görülmüştür (Kuloğlu, 2001). Kıbrıs Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde yönetim süreçleri açısından özel eğitim hizmetlerinin konumu ve özel eğitim gereksinimli birey ve ailelerine sunulan hizmetlerin yeterliliğinin analizi konulu araştırmasında, özel eğitim hizmetlerinin sunumunda bir sistemsizlik ve koordinasyon eksikliği olduğu, özürlü önleme ve erken tam, erken müdahale, ailelerin desteklenmesi ve aile eğitimi, eğitimsel değerlendirme ve uygun okullara yerleştirme, okulöncesi özel eğitim, gereksinim türüne uygun eğitim, uyum ve mesleki eğitim hizmetlerinin yetersiz olduğu; yasal düzenlemelerle, devletin tüm kurum, kuruluş, yerel yönetim, sivil toplum örgütleri ve bireylerin birlikte çalışabileceği ortamın oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşmıştır (Çelebi, 2004).

Bu çalışmanın amacı özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin mevcut uygulanan rehberlik hizmetlerinden daha farklı ne tür uygulamaların beklentisi içinde olduklarını ortaya çıkarmaktır. Çıkan sonuçlar kapsamında özel eğitim okullarında bulunan rehberlik servislerinin daha verimli çalışması aile ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerin yapılması için yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli; Yapılan çalışmada nitel araştırma yöntemini esas alan, genel tarama modeli kullanılmıştır. Şu andaki ya da geçmişteki bir durumu olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımı araştırmanın konusu olan olay, birey ya da nesneyi bulunduğu koşullar içerisinde tanımlanmaya çalışılır. Bu modelde herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009). Nitel araştırmalarda, algıların ve olayların doğal ortamında gözlem, görüşme ve doküman inceleme gibi nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak, gerçekçi ve tam olarak ortaya konması amaçlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Üzerinde çalışılan bu araştırmada; aşağıda belirtilen gerekçelerle yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu gerekçeler kişisel, duygusal ve karmaşık sorunların belirlenmesi, ulaşılması hedeflenen bilgilerin tam ve derinlemesine elde edilebilmesi, anında dönüt imkân sağlaması, değişebilen koşullara uyum esnekliği sunması, sorularda sayı ve sıra değiştirme imkânı sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2003).

Çalışma Grubu; Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 öğretim yılı bahar yarıyılında KKTC Gazimağusa Özel Eğitim Merkezinde bulunan 68 öğrenci velisinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen, 7'si bayan 5'i erkek olmak üzere toplam 12 öğrenci ebeveyni oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminin kullanılmasındaki amaç, görel olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme yer alan soruna taraf olabilecek kişilerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmasıdır. Bu tür bir araştırma sonuçları diğer araştırma sonucunda ortaya çıkan bulgu ve sonuçlara oranla daha zengin olabilir. Ayrıca, maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada genelleme yapmak için çeşitliliği sağlamak değil tam tersine, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre sorunun değişik yönlerini de ortaya çıkarabilmektir. (Yıldırım ve Şimşek, 2003)

Veri Toplama Araçları; Çalışmada verileri toplamak için, özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin rehberlik servisine ilişkin beklentilerinin ortaya çıkarılması amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve ebeveynler ile bireysel görüşmeler yapılmıştır.

Veri toplama aracı, uzman görüşüne başvurulmadan önce 15 soru şeklinde belirlenmiş. Sorular, aşağıda yer aldığı biçimde, alanında uzman akademisyenler ve bir rehber öğretmen tarafından kontrol edilmiştir. Üç adet deneme görüşmesi yapılmıştır. Uzman görüşleri sonunda ‘‘Okul rehberlik servisi eğitim düzeyi düşük ailelere dönük ne tür çalışmalar yapabilir?’’

sorusu aileleri rencide edebileceği gerekçesiyle ve “Çocuğunuzun eğitimine sizin katkınızı artırma amaçlı rehberlik servisinden beklentileriniz nelerdir?” sorusuna deneme görüşmelerinde verilen cevapların “Aile eğitimi ile ilgili rehberlik servisinden beklentileriniz nelerdir?” sorusuna verilen cevaplarla benzerlik teşkil etmesi nedeniyle yapılan düzenlemelerle soru sayısı aşağıdaki şekliyle 13’e indirilerek yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur.

Verilerin Toplanması; Araştırmanın verileri, görüşmeye katılan kişilerin kendilerini rahat ifade edebileceği ve ses kaydı yapılabilecek ortamlarda, kendilerinin randevu verdikleri zaman dilimlerinde toplanmıştır. Görüşmeye başlamadan önce görüşme yapılan kişilere çalışmanın amacı, içeriği, gizliliği ve nasıl gerçekleştirileceği konusunda kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Görüşme soruları her bir katılımcıya, aynı sözcüklerle ve aynı anlamı çağrıştıracak tonlamalarla yöneltilmiştir. Yapılan görüşmelerde 4 kişi ses kaydına izin vermiş diğer 8 kişiyle not alma tekniği kullanılarak görüşme yapılmıştır.

Verilerin analizi; Araştırmada elde edilen verilerin, betimsel analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Betimsel analiz, belirlenmiş temalara göre toplanan verilerin özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacının görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini dikkat çekici bir şekilde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Özdamar, 2004).

Araştırma Grubundaki Ebeveynlere Ait Demografik Bilgiler

Araştırmaya katılan ebeveynlerin 5’nin (% 41,66) erkek, 7’sinin (% 58,33) kadın olduğu, 5’nin (% 41,66) anne, 5’nin (% 41,66) baba, ebeveynlerin 2’sinin (% 16,66) 26-33 yaş aralığında olduğu, 5’nin (% 41,66) yaş aralığında olduğu, 4’nün (% 33,33) yaş aralığında olduğu, 1’nin 50 ve üzeri (8,33) yaş aralığında olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan ebeveynlerin 6’sının (% 50) ilkökul mezunu olduğu, 5’nin (% 41,66) lise mezunu olduğu, 1’nin (% 8,33) üniversite mezunu olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin çocuğun eğitim aldığı yılla ilgili bilgileri 3’nün (% 25) 1-3 yıl aralığında olduğu, 2’sinin (% 16,66) yıl aralığında olduğu, 7’sinin (% 58,33) yıl aralığında olduğu, çocukların tanısı ile ilgili bilgiler incelendiğinde 1’nin (% 8,33) Mental retardasyon olduğu, 6’sinin (% 50) Otizm olduğu, 1’nin (% 8,33) Down sendromu olduğu, 1’nin(8,33) Özel Öğrenme Güçlüğü olduğu, 3’ünün (%25) Diğer (Görme, işitme, dil ve konuşma bozuklukları) olduğu görülmüştür.

BULGULAR

Araştırma bulguları temalar şeklinde düzenlenip, beklentiler uygun temalar altında toplanmıştır.

Tema 1: Ebeveynlerin Okul Rehberlik Servisinden Ailelere Yönelik Psikolojik Destek Beklentileri

Psikolojik Destek Beklentileri

Bu kısımda özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin okul rehberlik servisinden bekledikleri psikolojik destek konuları ve yapılabilecek etkinlikler araştırılmıştır.

V1: “Okul rehberlik servisi ailelere psikolojik destek etkinlikleri yapmalı bu desteğe ihtiyacımız var. Etkinlikler rehberlik servisi tarafından belirlenebilir, çocuklarımızın geleceği ile ilgili kaygılarımızı giderecek konularda desteğe ihtiyacım var.”

V2: “Uzman kişiler tarafından Psikolojik destek seminerleri düzenlenmeli ve sık aralıklarla yapılmalı,”

V3: “Ailelere uygun aralıklarla ihtiyacı olduğu alanlarda destek verilmesi gerekir, çocuğuma doğru müdahaleler yapıp yapamadığım konusunda yaşadığım kaygılarımı giderecek desteğe ihtiyacım var”

V4:“Psikolojik desteğe ihtiyacımız var, rehber eşliğinde psikolojik destek verilebilir, motivasyonumuzu artırıcı farklı aktiviteler düzenlenmeli”

V5:“Okul rehberlik servisi sorunlarımızı birlikte çözmemiz için ortam hazırlamalı stresimizi azaltmaya dönük etkinlikler hazırlamalı”

V6:“ Her gün farklı sorunlarla karşılaşıyoruz bunların giderilmesi için sık sık görüşmeler yapılсын istediğimiz zaman görüşme yapabilelim”

V7:“Çocuklara yaklaşımımızla ilgili kaygılara neden olan yanlış davranışlarımız tespit edilip doğru yönlendirmeler yapmalı, aylık seminerler verilmeli”

V8:“Psikolojik desteğe ihtiyacı olan aileler tespit edilerek ihtiyacı olduğu alanla ilgili düzenli görüşmeler yapılсын, istediğimiz zaman görüşme imkanımız olsun”

V9:“Ailelere düzenli olarak psikolojik destek verilmeli, stresimizi ve özellikle çocuğumuzun geleceğine dönük kaygılarımızı giderecek görüşmeler düzenli olarak yapılmalı”

V10: “Ağır düzeydeki çocukların ailelerine daha fazla zaman ayırmalı ve her konuda destek vermeli”

V11: “Sürekli her konuda bilgilendirme yaparak kendimize güvenimizi artırmalı çünkü yaptığımız davranışların çocuğa faydası olup olmadığı konusunda endişelerimiz yaşıyoruz. Ayrıca çocuğumuzun geleceğine dönük karamsarlıkları aşmamızda sık sık destek olmalı”

V12: “Ailelerle sık görüşülmeli, her konuda düzenli bilgilendirmeler yapılmalı, yanımızda olduğunu hissetmeliyiz, cesaretimizi artırmalı”

Ailelere verilebilecek psikolojik destekle ilgili soruda katılımcılar yoğun olarak, düzenli ve sık aralıklarla rehberlik servisiyle görüşebilme isteği, karamsarlık, stres ve çocuğun geleceğine dönük yaşadıkları kaygı konularında psikolojik desteğe ihtiyaçları olduğu görülmektedir.

Sosyal Destek Beklentileri

Bu bölüm özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin ihtiyaç duyduğu sosyal destek alanlarına ayrılmıştır.”

V1: “Ailelerin katılacağı sinema, tiyatro, piknik ve geziler yapılmalıdır.”

V2: “Çocuk aile ve tüm okul çalışanlarının bir araya gelebileceği etkinlikler düzenlenebilir. Çeşitli kurslar açılmasına yardımcı olabilir örneğin el sanatları vb.”

V3: “Düzenli olarak ailelerle birlikte geziler, eğlenceler düzenlenmelidir.”

V4: “Zamanımın çoğunu çocuğuma ayırdığım için fazla dışarı çıkma ve etkinliklere katılma şansım olmuyor bu tür faaliyetler okulda yapılırsa ve çocuklarımızla katılırsak iyi olur görüşümdedir geziler, piknik sinema gibi.”

V5: “Kendime ayırdığım zaman çok kısıtlı çocuğumla birlikte okula gelip gidiyorum burda yapılacak her türlü etkinliğe katılımımın sağlanmasını istiyorum”

V6: “Okulda yapılan etkinliklere ailelerinde katılımı sağlansın, hep birlikte geziler piknikler düzenlensin.”

V7: “Gruplar halinde sinema, tiyatro gezi ve alışveriş etkinlikleri düzenlensin”

V8: “Piknikler, geziler sinema ve tiyatro etkinlikleri düzenlensin”

V9:“Okulda yapılan tüm sosyal etkinliklere bizimde katılımımızın sağlanması.”

V10:“Birlikte geziler düzenlenebilir, çocukların sosyal etkinliklerine bizim katılımımız sağlanabilir. Okul çalışanları, veliler ve öğrencilerin katıldığı tatil etkinlikleri yapılsın”

V11:“Alışveriş etkinliği yapılabilir, piknikler düzenlenebilir”

V12:“Sık sık tüm çocukların ve ailelerin katılacağı oyunlar, yarışmalar ve geziler yapılabilir”

Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin okul rehberlik servisinden sosyal destek anlamında beklentileri okulda yapılan sosyal etkinliklere katılımlarının sağlanması ve okul personeli çocuk ve ailelerin katılımıyla gerçekleşecek geziler, piknikler, sinema, tiyatro ve alışveriş etkinlikleri yapılması görüşünde yoğunlaşmaktadır. Bunun yanında **V2** aileleri bir araya getirecek el sanatları kurslarının da kendileri için sosyal destek olacağını, **V10** Okul çalışanları, veliler ve öğrencilerin katılacağı tatil Programları yapılabilir görüşünü belirtmiştir.

Aile Eğitimi İle İlgili Beklentiler

Bu kısımda özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin okul rehberlik servisinden aile eğitimine yönelik beklentileri yer almaktadır.

V1:“Çocuğumuzun durumunu kabullenmiş durumdayız, çocuklarımız için daha uygun programlar uygulanmasını istiyorum.”

V2:“Düzenli olarak her konuda aile eğitim toplantı ve seminerleri yapılmasını istiyorum.”

V3:“Ailelerin ihtiyaç duyduğu alanlar tespit edilerek düzenli bir aile eğitim toplantısı ve seminerler yapılmasını istiyorum.”

V4:“Çocuğumun ilerde iyi eğitim almış birisi olması için gerekli tüm eğitimler verilsin. Ayrıca çocuğumun meslek sahibi olması için benim neler yapabileceğim konusunda bilgiler verilsin.”

V5:“Okul rehberlik servisinin sık sık çocukların psikolojik durumlarıyla ilgili neler yapıldığı ve bizim neler yapabileceğimiz konusunda bizleri bilgilendirmesini bekliyorum.”

V6:“Aile ziyaretleri artırılsın, her konuda belli aralıklarla düzenli bilgilendirme yapılmasını bekliyorum.”

V7:“Bana göre okul rehberlik servisinin yapacağı çalışmalar içinde en önemli konu bu. Çünkü çocuğu kabullenmek eşlerin ve tüm aile bireylerinin uyum içinde olması için aile eğitimi programlarının artırılmasını istiyorum. Engelli çocuğun mutlaka kardeşinin olması gerektiğini düşünüyorum bu konuda da ailelere gerekli bilgilendirmelerin yapılmasını bekliyorum.”

V8:“Aile ziyaretlerinin düzenli olarak yapılmasını çocuğun evdeki davranışına göre planlamalar yapıp aile ile birlikte uygulanmasını ve takibinin yapılmasını bekliyorum.”

V9:“Çocukların zamanında iyi bir eğitim alması ve gelecekte sorunlarla karşılaşmamamız için ailelerin her konuda düzenli olarak çocuğun ihtiyaç duyduğu alanlar doğrultusunda bilgilendirilmesi ve takip edilmesini istiyorum.”

V10:“Çocukların daha sağlıklı gelişimi ve ailelerin bilinçli davranması için düzenli toplantılar yapılarak bilgilendirmelerin yapılmasını bekliyorum”

V11:“Okul rehberlik servisinin belirleyeceği konularda düzenli seminerler yapılmasını istiyorum”

V12:“Daha sık destek sağlanmalı, anne babalara ve diğer aile üyelerine gerekli bilgilendirmeler yapılmalı”

Katılımcıların okul rehberlik servिसinden aile eğitimine ilişkin beklentilerinin, çocuğun ihtiyacına göre belirlenerek düzenli ve sistemli yapılması ortak görüş olarak ortaya çıkmakla birlikte, **V1** Çocuğumuzun durumunu kabullenmiş durumdayız, çocuklarımız için daha yoğun programlar uygulanmasını istiyorum.**V4** Çocuğumun ilerde iyi eğitim almış birisi olması için gerekli tüm eğitimler verilsin.

Ayrıca çocuğumun meslek sahibi olması için benim neler yapabileceğim konusunda bilgiler verilsin. **V6** Aile ziyaretleri artırılсын, her konuda belli aralıklarla düzenli bilgilendirme yapılmasını bekliyorum. **V7** Bana göre okul rehberlik servisinin yapacağı çalışmalar içinde en önemli konu bu. Çünkü çocuğu kabullenmek eşlerin ve tüm aile bireylerinin uyum içinde olması için aile eğitimi programlarının artırılmasını istiyorum. Engelli çocuğun mutlaka kardeşinin olması gerektiğini düşünüyorum bu konuda da ailelere gerekli bilgilendirmelerin yapılmasını bekliyorum. Şeklinde farklı beklentilerde belirtilmiştir.

Tema 2: Ebeveynlerin Okul Rehberlik Servinden Çocuklarına Yönelik Beklentileri

Araştırmacı bu temada özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin okul rehberlik servisinden çocukları için beklentilerine odaklanmıştır.

Çocuğun Öğretmen, Sınıf ve Sınıf Arkadaşlarının Belirlenmesine yönelik Beklentileri

Bu bölümde ailelerin çocuğun öğretmeni, sınıfı ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesinde okul servisinden beklentileri ile ilgili görüşleri yer almaktadır.

V1:“Her tanı türünün kendi tanı türüyle eğitim almasını ve o alanda uzman öğretmen tarafından eğitim verilmesini istiyorum”

V2:“Öğretmenin sınıfının ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesinde benimde görüşümün alınmasını istiyorum”

V3:“Özellikle sık öğretmen değişimine karşıyım. Sınıf ve arkadaşlarının belirlenmesinde çocukların eğitim seviyesi, davranış ve uyum düzeyleri mutlaka dikkate alınmasını istiyorum”

V4:“Yaş ve eğitim seviyelerine göre sınıflar oluşturulmalı, çok küçük ve çok iri çocuğun aynı sınıfta yer almamasını istiyorum”

V5:“Çocuğun tanıdığı öğretmene verilmesi ve anlaştığı teneffüslerde de beraber oynadığı arkadaşlarıyla aynı sınıfta olmasını istiyorum”

V6:“Çocuğumuzun öğretmen ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesinde mutlaka görüşümüz alınmalı ve çocuğumuzun istediği öğretmen ve arkadaşları ile aynı sınıfta olması sağlanmalı”

V7:“Anlaşabileceği arkadaşlarıyla ve istediği öğretmene verilmesini istiyorum”

V8:“Çocuğumun tanıdığı ve sevdiği öğretmene verilmesini ve seviyesine uygun sınıf ve sevdiği arkadaşlarıyla aynı sınıfta olmasını istiyorum”

V9:“Çocuklarımızın çabuk kaynaşacağı arkadaşlarıyla aynı sınıfta olmasını ve öğretmenin belirlenmesinde bizim görüşümüzün de alınmasını istiyorum”

V10:“Çocukların öğretmen sınıf ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesiyle ilgili görüşleri alınarak belirlensin”

V11:“Öğrencilerin her yıl seviyeleri iyi belirlenerek seviyelerine göre ve sevdiği arkadaşlarıyla aynı sınıfta olmalarını istiyorum”

V12:“Çocuğumun görüşü alınmalı, onu mutsuz eden ortama mecbur edilmemeli ve okuldan soğutulmamalı”

Katılımcıların çocuklarının öğretmen, sınıf ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesine dönük beklentileri belirlenirken çocuklarının ve kendilerinin görüşlerinin alınması ortak beklenti olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca şu farklı görüşlerde mevcuttur; V1 Her tanı türünün kendi tanı türüyle eğitim almasını ve o alanda uzman öğretmen tarafından eğitim verilmesini istiyorum. V3 Özellikle sık öğretmen değişimine karşıyım. Sınıf ve arkadaşlarının belirlenmesinde çocukların eğitim seviyesi, davranış ve uyum düzeyleri mutlaka dikkate alınmasını istiyorum. V4 Yaş ve eğitim seviyelerine göre sınıflar oluşturulmalı, çok küçük ve çok iri çocuğun aynı sınıfta yer almamasını istiyorum.

Okul Rehberlik Servisinden Beklentileri

V1:“Çocuğum konuşmıyor ve kendini ifade etmede zorlanıyor ve sinirli davranıyor bu konuda eğitim almasına yardımcı olunmasını ve kendini ifade etmesini istiyorum”

V2:“Okul rehberlik servisinden çocuğuma okula istekli gelmesini sağlayacak etkinlikler yapılmasını ve bu konuda kendisine psikolojik destek verilmesini bekliyorum”

V3:“Çocuğum çok sinirli ve kendine zarar verebiliyor bu halinin çözüme kavuşturulmasına yardımcı olmasını istiyorum.”

V4:“Çocuğumun kendini geliştirmesi için kendine güvenini artıracak etkinliklerin sık yapılmasını istiyorum”

V5:“Çocuğumun düşme korkuları var sandalyede otururken bile masaya tutunarak bekler bu korkularını giderici destek bekliyorum”

V6:“Bir işi yapabileceğine dair güven artırıcı etkinliklere ağırlık verilsin”

V7:“Özgüvenini artırıcı etkinliklere ağırlık verilmesini bekliyorum”

V8:“Başaramam korkusunu giderici etkinliklere ağırlık verilsin, çok durgun bir çocuk hareketlenmesi oyunlar oynaması için gerekli motive edici destekler sağlansın”

V9:“Çocuğumun ileriye dönük beklentilere sahip olmasını istiyorum bu konuda güvenini artırıcı etkinlikler yapılsın”

V10:“Okulöncesi okula isteksizlik ve alışmada psikolojik destek verilmesinin gerektiğini düşünüyorum”

V11:“Motivasyon artırıcı etkinliklerin artırılmasını istiyorum, kendine güveninin artmasına da yardımcı olacaktır diye düşünüyorum”

V12:“Ergenlik dönemi ile ilgili bilgiler verilmeli”

Katılımcıların okul rehberlik servisinden çocuklarına yönelik psikolojik destek beklentilerinin çocuğun güvenini artırıcı ve korkularını giderici etkinlikler üzerinde toplandığını görmekteyiz. Bununla birlikte, **V1** Çocuğum konuşmıyor ve kendini ifade etmede zorlanıyor ve sinirli davranıyor bu konuda eğitim almasına yardımcı olunmasını ve kendini ifade etmesini istiyorum. **V3** Çocuğum çok sinirli ve kendine zarar verebiliyor bu halinin çözüme kavuşturulmasına yardımcı olmasını istiyorum. **V10** Okulöncesi öğrencilerine okula isteksizlik ve alışmada psikolojik destek verilmesinin gerektiğini düşünüyorum. **V12** Ergenlik dönemi ile ilgili bilgiler verilmeli gibi farklı görüşlerde vardır.

Çevreye Yönelik Sorular Haricinde Ekledikleri Beklentileri

Bu bölümde katılımcılardan, **V7:** “Çevrenin bize duygusal değil bilinçli davranması gerektiği konusunda çevrenin bilgilendirilmesini istiyorum” şeklinde görüş belirtmiştir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin okul rehberlik servisinde yapılan mevcut uygulamalar haricinde beklentilerinin neler olduğu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ebeveynlerin okul rehberlik servisinden beklentileri ile ilgili görüşleri kendilerine yönelik beklentiler, çocuğuna yönelik beklentiler ve çevreye yönelik beklentiler alt başlıkları altında toplanmıştır.

Katılımcıların okul rehberlik servisinin ailelere verilebilecek psikolojik destekle ilgili görüşleri, düzenli ve sık aralıklarla rehberlik servisiyle görüşebilme isteği, karamsarlık, stres ve çocuğun geleceği ile ilgili yaşadıkları kaygıları gidermeye dönük destek üzerinde yoğunlaşmıştır.

Küçüker’in (1993) de yapmış olduğu araştırmada ebeveynlerin özel gereksinimli bir çocuk gerçeğini kabul etmesi, duruma başarılı bir biçimde uyum sağlaması ve yaşamını bu gerçeğe göre yeniden düzenlemesi kolay değildir. Anne-baba hem kendisi hem de çocuğu için uygun planlar yapma yeteneğini etkileyen bir duygusal zorlanma içerisindedir. Bu zorlama pek çok anne-baba için daha ileri sorunlara yol açabilir. Çoğu anne-baba durumlarının umutsuzluğu karşısında yoğun bir kaygı yaşarlar. Yaşadıkları

durumu değiştiremeseler bile bu duruma tepkide bulunma yollarını ve bunun kendileri için ifade ettiği anlamı fark edebilmelerine yardımcı olmak gerekir. Bir birey olarak var olmanın değerini görmelerine yardımcı olunmalıdır. Kuşkusuz kendilerine daha fazla saygı ve güven duyabilen anne-babalar, çocuklarıyla ve çevrelerindeki diğer bireylerle daha sağlıklı ilişkiler kurabilir ve çocuklarının gelişimlerine daha fazla katkıda bulunabilirler sonucuna ulaşmıştır. Araştırmada elde edilen sonuç, Küçüker'in bulguları ile örtüşmektedir.

Karadağ'ın (2009) yapmış olduğu araştırma sonucu ise özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlerin ruhsal durumu yakından izlenmeli, ailelerin umutsuzluk düzeylerini azaltacak, olumsuz duygu ve problemleri ile başa çıkabilmelerini sağlayacak şekilde psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmeli şeklinde belirtilmiştir. Bu sonuç araştırma da elde edilen bulguyla benzerlik göstermektedir.

Özel gereksinimli çocuğa sahip ailelerin okul rehberlik servisinden sosyal destek anlamında beklentileri okulda yapılan sosyal etkinliklere katılımlarının sağlanması ve okul personeli çocuk ve ailelerin katılımıyla gerçekleşecek geziler, piknikler, sinema, tiyatro ve alışveriş etkinlikleri yapılması görüşünde yoğunlaşmaktadır.

Sivrikaya'nın (2012) yılında yapmış olduğu araştırmaya göre annelerin sosyal destek düzeyleri ve sosyal desteğin alt boyutları ve bu desteklerden memnuniyetleri ile aile stresi ve aile yükü arasında negatif doğrusal anlamlı bir ilişki olduğu, yani annelerin algıladıkları sosyal desteğin artması ile aile stresi ve aile yükünün azaldığı bulunmuştur.

Çattık (2015) yaptığı araştırmada sosyal destekler kişilerin psikolojik iyi olma hallerini olumlu yönde etkileyen bir değişken olarak yaşam doyumlarına katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda özellikle yeni tanı almış çocukların ebeveynlerinin benzer tanıya sahip çocuğu olan aileler ile ilişkiye geçebilecekleri sivil toplum kuruluşları ve benzeri organizasyonlara yönlendirilebilirler.

Okul rehberlik servisinden aile içi uyumu artırmaya yönelik beklentilere verilen cevaplarda ailenin tüm üyelerini bilgilendirmeye yönelik toplantı ve seminerlerin verilmesi ayrıca aile üyelerinin birlikte katılımını sağlayacak sosyal etkinlikleri düzenlenmesi görüşü ön plana çıkmıştır.

Akkok, Aşkak ve Karancı (1992) Özel gereksinimli bir çocuğun gelişim düzeyinde aile ortamı ve ebeveynlerin çocuklarının durumuyla ilgili duygu ve düşüncelerine bağlıdır. Bunun için aileye yapılacak destek,

doğrudan çocuğa yapılacak destek kadar etkili olmaktadır görüşü ile örtüşmektedir.

Katılımcılar aileler arası ilişkilerin geliştirilmesinde ortak görüş olarak okul rehberlik servisinin öncülüğünde bilgi ve deneyim paylaşımının yapılabileceği etkinlik ve toplantılar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

Çınkır ve Nayır'ın (2015) yapmış oldukları araştırmada elde edilen sonuç okulda velilerin birbiriyle kaynaşmalarına imkan vermek amacıyla etkinlikler yapılmalı, ailelerin okul etkinliklerine katılımını engelleyici nedenleri belirleyerek bunların ortadan kaldırılmasını sağlanmalı, ailelerin görüşlerini ortaya çıkaran araştırmalar yaparak, ailelerin yerel yöneticilerle bağlantı kurmasına yardımcı olunmalıdır şeklinde belirlenmiş ve bu sonuç araştırmada elde edilen sonuçla paralellik göstermektedir.

Katılımcılar kurum çalışanları ve veliler arasında etkili bir iletişim ve işbirliği konusunda beklentilerini belirtirken görüşler okul çalışanları ve velilerin birlikte katılacağı etkinlikler (gezi, piknik, toplantı vb.) gerçekleştirilmesi konusunda ağırlık kazanmıştır.

Kazak (1998) yapmış olduğu araştırmada hangi toplumsal konumda olursa olsun okul aile işbirliği velilerin bilinç düzeyleri ile yakından ilişkilidir. Bunun için veliler her fırsatta konuyla ilgili olarak bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir. Bununla ilgili okulda ilgi çekici toplantı, seminer ve sosyal faaliyetler düzenlenmelidir.

Katılımcıların sosyo-ekonomik düzeyi zayıf ailelere yönelik okul rehberlik servisinin yardımsever kişiler ve yardım kuruluşları ile ihtiyaç sahibi ailelerin arasında bağlantı kurması yönündeki beklentileri ortak görüş olarak ortaya çıkmıştır

Orman (2012) aile sosyo-ekonomik düzeyinin yüksek oluşu, çocuklarının hayata bakış açısına olumlu katkı sağlamakta ve özgüvenlerinin artmasına yol açmaktadır. Ailenin eğitim düzeyinin yüksek olması ve mesleğindeki başarı, ailenin ekonomik durumuna ve çocukları için iyi bir eğitim imkânı sunmasına yardımcı olmaktadır. Ailelerin iyi bir yaşam koşullarına sahip olması, eğitim sisteminin üzerinde bir sorundur. Bu noktada uygulayıcılar ellerinde bulunan imkânları etkili ve verimli kullanarak dezavantajlı konumda bulunan ailelerle işbirliği imkânlarını bulmak zorundadır şeklinde sonuca ulaşmıştır.

Katılımcıların okul rehberlik servिसinden aile eğitimine ilişkin beklentilerinin, çocuğun ihtiyacına göre belirlenerek düzenli ve sistemli yapılması ortak görüş olarak ortaya çıkmıştır

Şeker (2013) Yapılan aile eğitimleri, ebeveynlerin kişisel gelişimine yönelik projelerin özel eğitimde yaygınlaştırılması ve bu konuya yönelik hizmet içi eğitimlere ağırlık verilmesi gerekliliğini ortaya koymuştur. Araştırmadan elde edilen bulgular ailelerin çocuklarının ihtiyaçları konusunda yeterli farkındalığa sahip olmadıklarını göstermiştir. Çocuklara konan özel gereksinimli tanısı (otizm, zihin engelli, down sendromlu ve serebral palsivb.) ve bu tanıyla ilgili yeterli bilgiye sahip olmayan ailelerin çözüm gayretleri kurumlarda tam olarak karşılanamamaktadır.

Tezel Şahin, Özbey (2007) Okul rehberlik servisinin asli görevlerinden biride ailelerin aile eğitim programlarına katılımını sağlamaktır. Rehberlik servisleri, problemi olan öğrencilerin başvurduğu ve bu öğrencilerin etiketlendiği yerler olarak görülmekten çıkarılarak daha işlevsel hale getirilmelidir. Tüm eğitim kademesinde öğrenci ailelerinin ihtiyaçlarına cevap verecek uygun içeriğe sahip aile eğitimi programları, rehberlik servisleri tarafından düzenli olarak planlanmalıdır. Bu programlara aile katılımını arttıracak gerekli alt yapı oluşturulmalıdır şeklinde elde edilen sonuç araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Katılımcıların çocuklarının öğretmen, sınıf ve sınıf arkadaşlarının belirlenmesine dönük beklentileri belirlenirken çocuklarının ve kendilerinin görüşlerinin alınması ortak beklenti olarak ortaya çıkmaktadır.

Özel gereksinimli öğrenciler akranları ile birlikte uygun sosyal ve eğitimsel ortamda olabilmesi, öğretmen ve akranlarını model alarak uygun sosyal davranışları geliştirmesi, akranları arasında öğrendiği yeni davranışları uygulama fırsatını bulması, yaşlarına uygun konuşma ve dil modellerinin olması, iyi yapılandırılmış zengin öğrenme çevresiyle daha hızlı akademik ilerleme ve başarı kazanabilmesi, toplumdaki bağımsız yaşam için gerekli becerileri geliştirebilmesi, akranları ile birlikte çeşitli etkinliklerde bulunarak kendine olan güvenini artırabilmesi ve daha geniş bir topluluğa ait olma ile ilgili duygularını yükseltebilme ve böylece olumlu benlik saygısı geliştirebilmesi onlara uygun ortamın sunulmasıyla gerçekleşir (Baydık, 1996) Yapılan çalışmada ortaya çıkan beklentinin öğrencinin eğitimine katkı sağlayacağı yukarıda belirtilen Baydık'ın çalışmasıyla örtüştüğü görülmektedir.

Katılımcılar çocuğun okula uyum süreci ile ilgili okul rehberlik servisinden beklentilerine yönelik görüşleri çocuğun gün içinde daha uzun süre okulda kalması ve tatillerin kısa tutulması konusunda ortak beklenti görüşü üzerinde yoğunlaşmaktadır

Gülay (2011) Yaptığı araştırma sonuçlarına göre, güz ve bahar dönemlerinde çocukların okula uyum düzeylerindeki artışın olumlu sosyal davranış düzeylerindeki artışa neden olduğu, uyum düzeylerindeki azalmanın olumlu sosyal davranış düzeylerinde azalmaya neden olduğu görülmektedir. Bununla birlikte her iki dönem içinde de okula uyum düzeyindeki artışla saldırganlık, korkulu-kaygılı olma, dışlanma, aşırı hareketlilik ve akran şiddetine maruz kalma ve akran ilişkilerinin olumsuz boyutları azalmaktadır sonucu elde edilmiştir. Ailelerin çocuğun okula uyumunu olumsuz etkileyecek okuldan uzak kalma sürelerinin kısaltılması isteği ortaya çıkabilecek diğer olumsuz davranışların da önlenmesi amacını taşımaktadır Bu amaç yapılan bu çalışmayla bu anlamda benzerlik teşkil etmektedir.

Katılımcıların okul rehberlik servisinden çocuklarına yönelik psikolojik destek beklentilerinin çocuğun güvenini artırıcı ve korkularını giderici etkinlikler üzerinde toplandığını görmekteyiz. ‘‘Bireylerin Psiko-sosyal yönden gelişmelerine ve gereksinmelerini karşılamalarına ilişkin sağlanan sistematik etkinlik ve yardımların özellikle eğitim sürecinde, Rehberlik ve Psikolojik Danışma olarak nitelendiğini görmekteyiz. Psikolojik Danışma, bireylerin yaşamlarında olumlu değişikliklerle sonuçlanacak kişisel hedeflerine ulaşmalarına yardımcı amaçlayan bir işlemler grubudur. ‘‘Bu işlemlerin eğitim etkinliklerinde, okullarda yer alışı Rehberlik etkinlikleri içinde olmuştur (Özoğlu 2007,)’’ ‘‘Her bireyin, yaşamı boyunca kendine özgü bilişsel, duygusal ve fiziksel yönden birçok problemle karşılaştığı bilinmektedir. Bu sorunların yarattığı zorlamalar (stres), bireyin uyumunu bozmakta ve onda korku, öfke, kaygı gibi mutlu yaşamayı güçleştiren duygular ve durumlar yaratmaktadır. İşte bu gibi sorunların çözümü, bireysel yardıma gereksinimi arttırmaktadır. Aynı şekilde gence, bedensel ve duygusal gelişimin ilkeleri, toplumda kabul edilmiş görgü kuralları, insanlarla daha iyi ilişkiler geliştirebilme yolları vb. konularda bilgi vererek bu konular üzerinde düşündürme yoluyla yardımcı olunursa ileride ortaya çıkabilecek bazı uyum sorunlarının vaktiyle önüne geçilmiş olur (Odabaşı, 2013).’’

Katılımcıların okul rehberlik servinden çocuklara verilebilecek sosyal destekle ilgili beklentileri çocukların okul ortamından farklı ortamlara götürülmesi ve bununla ilgili davranışlar kazanması görüşünde yoğunlaşmaktadır. Yapılan araştırmalar, öğrencilerin algıladığı sosyal destek ile pozitif ve negatif uyum değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ve sosyal desteğin okul uyumsuzluğu ve stresle başa çıkmada tampon etkisiyle öğrencilere yardım etmekte olduğunu göstermektedir (Yıldırım, 2004) ‘‘Özel eğitime gereksinimi olan bireyler, içinde buldukları toplum

içinde belirli bir sosyalleşme süreci yaşarlar. Bu süreç içinde engel grubuna ve engelin derecesine göre her engelli bireyin farklı ölçüde desteğe ihtiyacı vardır. Engel grubuna göre sosyalleşmeyi etkileyen etmenler farklılaşmaktadır. Kişiliğin gelişmesi sırasında çocuğun karşılaşmış olduğu engeller, genellikle sosyal duygusunu bozmakta ya da sosyal duygusunun gelişimini durdurmaktadır. Bu değişik engellerle karşılaşan çocuklar üç şekilde gruplandırılmaktadır. Bunlar; engeller çocuğun fiziki çevresindeki yetersizliklerden ileri gelmiş olanlar, ekonomik ve sosyal şartlarla ırk ve aile durumları içerisindeki anormal ilişkilerden doğanlar ya da çocuğun organlarının eksikliğinden kaynaklananlardır (Bayhan, Kurt ve Şipal, 2005).”

Demir’in (2008) yapmış olduğu çalışmada, özel gereksinimli öğrencilerin kişilik gelişimi ve sosyalleşmesinde etkisi yüksek olan sahip olan anne ve babalar, yakın çevre ve öğretmenler, özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin ihtiyaçları, eğitimleri ve yetiştirilmesi konusunda gerekli bilgi ve beceriye sahip olmalı ve bu konuda uzman yardımı almalarının da bireye olumlu katkı sağlayacağını belirtmiştir. Yapılan bu çalışmada araştırmanın belirlenen bulgularıyla örtüşmektedir. Özel gereksinimli bireylerle ilgili çevre bilincinin artırılmasına yönelik katılımcı görüşlerinin, toplantı, seminer ve kitle iletişim araçları kullanılarak uzman kişilerce yapılacak bilgilendirme yönünde yoğunlaştığı görülmektedir.

Bireylerin aile, arkadaş ve çevreleri ile ilişkileri sonucu elde ettikleri sevgi, beğenilme ve destek görme ihtiyaçlarının bireylerin doğal ve toplumsal güdülerinin bir parçası olduğu görülmektedir. Her yaşta önemini koruyan arkadaşlığın, özellikle yaşlılar arası arkadaşlığın da ergenlikle birlikte hız kazandığı ve ergenlerin hayatında daha fazla yer tutarak, önemli bir rol üstlendiği ve etkili olduğu da gözlenmektedir (Elbir, 2000). Akyürek’in (2011) yapmış olduğu araştırma engellilik bireyin günlük yaşamda birçok aktivitesini kısıtlar. Kişiler daha az oranda üretici ve boş zaman aktivitesi ile ilgilenmekte ve bu nedenle toplumsal katılımları azalmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- * Ebeveynlerin okul rehberlik servisi ile düzenli ve sık görüşme yapma beklentilerini belirttikleri bununla ilgili okul rehberlik servisleri ile ilgili ailelerin her zaman ulaşabileceği yapıya kavuşturulacağı yasal düzenlemelerin yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

- * Okulda yapılması planlanan etkinliklerin aileyi de kapsayacak özelliklerde etkinliklerden oluşmasının ailenin çocuğun eğitimine olumlu katkıda bulunmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.
- * Ailelerin biraraya gelerek kaynaşma ve bilgi alışverişi yapma imkanını bulabilecekleri etkinlikler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyürek, G. (2011). Engelli Kişilerin Toplumsal Katılımlarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). “Annelerin ebeveynlik öz yeterlik algıları ile gelişimi risk altında olan bebeklerin gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalara bir bakış, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 59-68.
- Bailey, D. B. ve R. J. Simeonsson (1988). Assessing Needs of Families With Handicapped Infants, *Special Education*, 22.
- Baydık, B. (1996) . 7-15 Yaş grubundaki kekeme olan ve olmayan bireylerin sözel iletişim tutumlarının karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi.
- Bayhan, P., Kurt S. ve Sipal, F., (2005). Engelli ergenlerin sosyalleşmelerini etkileyen etmenler, *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 319.
- Çelebi, K. (2004). Kıbrıs Türk Milli Eğitim sistemi içerisinde yönetim süreçleri açısından özel eğitim hizmetlerinin konumu ve özel eğitim gereksinimli birey ve ailelerine sunulan hizmetlerin yeterliliğinin analizi. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi.
- Çattık, M. (2015). Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Ebeveynlerinin Sosyal Destek ve Öz Yeterlik Düzeyleri İle Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.
- Çınkır, Ş. ve Nayır, F. (2015). Okul aile işbirliği standartlarına ilişkin veli görüşlerinin incelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara.
- Durualp, E., Kocabaş, K. Arslan, A. ve Özyayın, K., (2011). the examination of the needs and stress levels of the parents of handicapped children in terms of some variables, *China Education Rewiev*.
- Demir, Y.(2008). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrencilerin Sosyal Destek Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi.
- Evcimen, E. (1996). Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin (Anne-Babaların) Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, (yayımlanmamış).
- Elbir, N. (2000). Lise I. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Gülay, H. (2011) 5-6 Yas Grubu Çocuklarda Okula Uyum ve Akran İlişkileri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. Bahar-2011 Cilt:10 Sayı:36.
- Küçükler, S. (1993). Özürlü Çocuk Ailelerine Yönelik Psikolojik Danışma Hizmetleri, Özel Eğitim Dergisi.

- Karadağ, G. (2009). Engelli Çocuğa Sahip Annelerin Yaşadıkları Güçlükler ile Aileden Algıladıkları Sosyal Destek ve Umutsuzluk Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu.
- Kazak, E. (1998). Okul Aile İşbirliği ve Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Mert, E. (1997). Farklı Engel Grubunda Çocuğu Olan Anne ve Babalarının Gereksinimlerinin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Milsom, A., & Hartley, M. T. (2005). Assisting students with learning disabilities transitioning to college: what school counselor should know. *Professional School Counseling*, 8(5), 436-441.
- Orman, M. (2012). Velilerin Sosyo-Ekonomik Durumu, Sınıf Veli Toplantılarına Katılımı ve Öğrencilerin Başarısı, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Odabaşı, B. (2013). Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık. İstanbul: Çizgi Kitapevi.
- Ömeroğlu, E. (1994). Ailenin çocuğun eğitimine katılımı, *Okul Öncesi Eğitimi*, Sayı, 47.
- Özoğlu, S. Ç. (2007). Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Özdamar, K. (2004). Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi. Eskişehir Kaan Kitabevi, 5. Baskı, 633.
- Öztürk, Y. (2011). Engelli Çocuğu olan Ailelerin Gereksinimlerinin ve Aile Yükünün Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış).
- Sağiroğlu, N. (2006). Özel Gereksinimli Bireylere Sahip Ailelerin Çocuklarının Devam Ettiği Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Beklentileri, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (yayımlanmamış).
- Sivrikaya, T. (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuğa Sahip Annelerin Aile Stresi Algıladıkları Sosyal Destek ve Aile Yükünün Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Şanlı, E. (2012). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerine Devam Eden Zihin Engelli Çocuğu Olan Ailelerin Gereksinimlerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi.
- Şeker, E. (2013). Özel Gereksinimli Çocuğa Sahip Ebeveynlere Yönelik Olarak Düzenlenen Aile Eğitimi Etkinliklerinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Tezel Şahin, F. ve Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına niçin gereksinim duyulmuştur? Aile eğitim programları neden önemlidir? Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi Yıl: 9 Cilt: 3 Sayı: 12.
- Yüksel, S. (2000). Milli Eğitim Bakanlığındaki Program Geliştirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi, Eğitim Yönetimi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım S. H. (2007). Zihinsel engelli çocuğu olan ailelerde aile yüklenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, Sivas.

EXTENDED ABSTRACT

In the study, there are parents who have children with special needs and who continue to special education center. The aim of the study was to find the expectations of parents in the school. For this purpose, semi-structured interview questions were prepared to interview parents. As a result of the necessary statistical procedures, questions were asked to the parents with the form that became available. The study was conducted with descriptive analysis method. The school has 68 students. 12 parents participated in this study. After the purpose and scope of the study were transferred to the parents, the questions were prepared by the researcher and necessary records were made. Families of children with special needs are often in need of psychological support and have the necessary information for their children. Because the baby needs to be born with or without special necessity is a condition that must be strengthened and supported. The most appropriate place for the needed support is the guidance service of the school where the students continue. Access to this service is very important in order to get the necessary support and to increase the independent skills of making life easier. Based on all these, we asked the parents in the school where the learners were expecting from the guidance service. One of the most important issues for families is that they need to be able to get information for their children and their lives and to be able to consult on matters of concern. Parents of children with special needs stated that it was difficult to do social activities, so they stated that they needed to plan social activities in their families by the school. When the needs are analyzed, parents need to share with other parents what they have to do and how to deal with these problems. Parents who have individuals with special needs stated that their financial means are insufficient and they need support for this. Apart from these, the families of individuals with special needs are more in need of family counseling and family education. Families have many thoughts such as the depressive situation they experience, the anxious process they are experiencing, the desire to be capable of their children, and who will deliver their children when they are not alive. In addition, children receive special education and parents do not have sufficient knowledge of the technical material. They need to learn about educational, behavioral and social life skills of children and support their children's academic development. Parents need processes such as education, seminars and conferences in order to improve their children in many areas and to increase their independence, and demand this from the guidance service at the school. Briefly examined the needs of the parents who participated in the study; psychological support, social support, family education and family counseling support, and the need to know the developmental and educational process of their children. Among the studies carried out with other studies, there are quite similar needs. Considering the content of the studies and other studies, the psychosocial development of independent living skills of the children of parents with special needs is an important necessity. It is thought that both parents should seek to include support from different experts on issues other than their families and to maintain the integrity and continuity of family integrity.

